

Feminista fordítássorozatunk mot-
tóját - A hallgatásod nem véd meg
- Audre Lorde afroamerikai lesz-
bikus feminista szerzőtől kölcsö-
nőztük. A sorozatban különböző
nemzetközi és romániai interszek-
cionális, antirasszista és antikapita-
lista feminista esszék, elemzések és
manifesztumok magyar fordításait
közöljük, melyek a cinkos csend
helyett a meghallgatást, az elhallga-
tás helyett a felszólalást és a párbe-
szédet kívánják katalizálni.

Adina Marincea

EZ (NEM) EGY SZERELMI TÖRTÉNET! LOVEKILLS, PUNK ÉS AZ ANARCHAFEMINIZMUS ELSŐ HÚSZ ÉVE ROMÁNIÁBAN

A Szabad Oldalak kollektíva tisztában van a fizikai könyvek ökológiai hatásával, ezért emlékeztetjük azt hogy:

Oszd meg

a könyveid szeretteddel a családból vagy a közösségből.

Ajándékozd el

a könyveket, amelyekre már nincs szükség.

Ne dobd el

soha a könyveket, még ha megrongálódtak sem. Valaki másnak örömet okozhat.

Javítsd meg

Keríts időt, hogy megjavíts egy könyvet és adj esélyt, hogy másokhoz eljusson.

Csak azt vedd meg, amire szükséged van

Ne vásárolj könyveket dísznek. Azt vedd meg, ami tényleg érdekel.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

aszem.info

facebook.com/aszempont

aszempont@gmail.com

A Pagini Libere (Szabad Oldalak) egy anarchista kiadó.

Decentralizált, autonóm és horizontálisan szerveződő kollektíva. Román és – alkalomadtán – más nyelvű nyomtatványaink (könyvek, brosúrák, fanzinek) kiadásával az a célunk, hogy a jelenlegi kapitalista és autoritárius rendszerek ellenállni képes személeteket és gyakorlatokat népszerűsítsünk, ösztönözzünk.

A libertárius hagyományban a pamfletek, a rejtve és titkon nyomtatott kiadványok gyakran közkezen forogtak, szabadon. A Pagini Libere Kiadó folytatni kívánja ezt a hagyományt és arra bátorít mindenkit, hogy használja, adaptálja és – ha indokolt – módosítsa szövegeinket. Az egyetlen kitétel az, hogy mindez ne kereskedelmi célból történjen. Arra kérjük azokat, akik az általunk kiadott anyagokat vagy az azokból kiragadott részteket használják, amennyiben lehetséges, jelezzék a forrást.

A szem egy önszerveződő és nem hierarchikus romániai, magyar nyelvű társadalomkritikai és kulturális online folyóirat.

Elméleti, tudományos és kritikai publikációinkon keresztül szociális problémákra igyekszünk reflektálni. Erdélyi folyóiratként abban a sajátos helyzetben vagyunk, amely lehetővé teszi, hogy összekötő kapocsként működhessünk a magyar és a román kritikai kultúra, valamint a határon innen és túli magyar nyelvterületek és más európai kritikai kezdeményezések, publikációs felületek és politikailag aktív csoportok között.

Már megjelent:

BROSÚRÁK:

I. Románul

1. *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
2. *Adina Marincea* – Asta (nu) e o poveste de dragoste! LoveKills, punk și primii 20 de ani de anarha-feminism în România
3. *Adrian Tătăran* – Panait Mușoiu
4. Anarhie relațională, nu libertarianism! Mic ghid de re-imaginat relațiile noastre de zi cu zi
5. Anarhismul și vechea mișcare socialistă
6. *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
7. Anuarul Anarhivei 2020
8. *bell hooks* – Să înțelegem patriarhatul
9. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
10. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
11. *CrimethInc* – Vot vs. Acțiune Directă
12. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – piticul comunist
13. *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
14. *David Graeber* – Noii anarhiști
15. *David Graeber* – Speranța în comun
16. *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
17. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
18. *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
19. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
20. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
21. *Errico Malatesta* – Anarhia
22. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituite
23. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
24. *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
25. *Lucy Parsons* – Principiile anarhiei
26. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
27. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcărilor free party siciliene
28. *Mihail Bakunin* – Catehism revoluționar
29. *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
30. *Philip Richlin* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
31. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
32. *Robert Graham* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
33. Suprarealism și anarhism
34. *Veda Popovici* – Poliția Ucide! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
35. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. Magyarul

36. A Combahee River Collective Nyilatkozata
37. *Adina Marincea* – Ez (nem) egy szerelmi történet! LoveKills, punk és az anarchafeminizmus első húsz éve Romániában

38. *Audre Lorde* – A düh használatáról: a rasszizmusra válaszoló nők
39. *Audre Lorde* – Életkor, rassz, osztály és nem: Nők újradefiniálják a különbséget
40. *bell hooks* – Feminista politika
41. *bell hooks* – Megérteni a patriarhátust
42. *Carmen Gheorghe* – Fejünkbe húzzuk a szoknyáinkat a roma feminizmusért
43. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvártély
44. *David Graeber* – *Te anarchista vagy? A válasz meglepő!*
45. *Georgiana Aldessa Lincan* – A fehér privilégium felhasználása a társadalmi igazságosságért folytatott harcban
46. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
47. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világhírű idején: Lakhatási igazságosság Romániában
48. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituált hatalom praxisáig
49. Határokon átívelő feminista manifesztum
50. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus
51. *Oana Dorobanțiu* – Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségességnek lenni?
52. *The Ongoing Collective* – Anarchafeminista Manifesztum 1.0

III. Angolul

53. *Adina Marincea* – This is NOT a love story! LoveKills, punk and the first 20 years of anarha-feminism in Romania
54. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
55. *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – the Communist Pipsqueak
56. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
57. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania
58. Essential Strike Manifesto for the 8th of March / A nélkülözhetetlen sztrájk március 8-i manifesztuma / Manifestul grevei esențiale de 8 martie

IV. Más nyelvek

59. *M.E.K.A.N.* – Ekstase in Zeiten der Cholera
60. *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

KÖNYVEK:

I. Románul

1. Nicolas Trifon: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mihail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

és az Út Erejéről. Ezekből az alkotásaiból áradó melegség miatt Ursula az egyik első személy, akire inspirációforrásként gondolok

Emma Goldman - minden olyan írásáért és közreműködéséért, mely az anarchizmusról, a nők helyzetéről, a társadalom elemzéséről és a szabad szeretet eszméjéről szól, olyan lázas történelmi pillanatban, amelyben csak inspirálhat. Love <3

- **Nők a zenében**

Ruby Ibarra - az energiáért, amellyel szavakba önti a legnagyobb igazságtalanságokat és álmokat, a haragért és magabiztosságért.

Ana Tijoux - az elképzelt és az igazságtalan világokról szóló legtisztánlátóbb, legszínesebb és legérzékenyebb sorokért. Mindez pedig a bátortalan ritmusában, ami fenntart - táncra készen.

- **Aktivista nők**

Silvia Federici - a *Caliban and the Witch* című könyvéért és a boszorkányok történetének csodálatos, antikapitalista szemléletű elemzéséért. Love! <3

Szupersok olyan lány van körülöttem, kollektíváink tagjai, akik életfelfogásukkal inspirálnak. Küzdenek a rasszista, osztályteremtő, szexista stb. kapitalista rendszer alternatív struktúráinak megteremtéséért. Szociális mozgalmakban vesznek részt vagy alternatív életmódok megteremtésével foglalkoznak. És furcsának tartom, hogy listázom őket, mert az érdekem a személyes és a csoportos erőfeszítések eredményei. Egyértelmű, hogy azok az emberek inspirálnak, akiket személyesen is ismerem vagy azok, akiket a mi akcióterületeinken látok cselekedni. De ami jó, hogy az inspiráció nem kötődik szigorúan az ideológiához, inkább egyfajta belső erő, mely mindenkit a közös jó felé húz aszerint, ahogy külön-külön értjük. És ezt csak tisztelni lehet.

Ha pedig mégis név szerint kellene megemlítenem valakit a köreimből, Svala Jóhannessedtől lenne az, végtelen kíváncsisága és a kárcsökkentés iránti hatalmas implikációs készítése miatt.

Fordította Kuszto Anna és Stanik Bence

Az eredetivel egybevetette Juhász-Boylan Kincső és Ugron Nóra

Az Anarchafeminista manifesztum 1.0 szellemében folytatjuk feminista fordítássorozatunkat, Adina Marincea bukaresti aktivista szövetségével, mely a romániai anarchafeminizmus történelmét dokumentálja a két évtizeddel előtti kezdetektől napjainkig. Marincea részletesen elemzi a 2000-es években aktív LoveKills kollektíva működését, elveit és felbomlásának okait, majd áttér az újabb, részben még ma is működő aktivista csoportosulások dokumentálására. Többek között a bukaresti Alternatív Könyvtár, a CLACA központ, a Macaz Autonóm Kollektíva, a Dysnomia olvasóköri, a Cutra folyóirat és a kolozsvári zine fem kollektíva összehasonlítása révén a szerző arra a következtetésre jut, hogy a LoveKills által elindított anarchafeminista szerveződési hagyomány folytatásának tekinthető mozgalmak egyik lényeges közös pontja az interszexualitás. A szöveg második felében Marincea a LoveKills zinek elméleti forrásait és tematikus csomópontjait listázza, majd a Dysnomia, a Cutra és a zine fem szerzőinek és aktivistáinak inspirációforrásairól olvashatunk rövid bejegyzéseket.

Mozgalmaink történetének feltárása, megismerése és dokumentálása fontos politikai aktus. Ahhoz pedig, hogy mozgalmaink épüljenek és a jövőben még erősebben tudjanak működni, ismernünk kell a korábbi helyi aktivista generációk munkásságát. Ki más írná meg történetünket, ha nem mi magunk?

Ugron Nóra sorozatszerkesztő

EZ (NEM) EGY SZERELMI TÖRTÉNET! LoveKills, punk és az anarchafeminizmus első húsz éve Romániában¹

A kommunizmus előtti – meglehetősen gazdag² – román anarchista irodalom és tevékenység nagy része az ország történelmi kontextusának hatására – ismeretlen maradt. Az elnyomó kommunista rendszer vagy kiűzte, vagy elhallgattatta az anarchistákat, így a mozgalom csak a 90-es évek elején a punk szcéna hatására kezdett újra összeállni. A kettő közötti affinitás nem véletlen, közös elveket vallanak, ami a zenei-politikai hibrid, az „anarcho-punk” kialakulásához vezetett.

A lázadás, a „Do It Yourself” (DIY) – „csináld magad” etikája, a gazdasági és társadalmi önigazgatás, a politikai tekintély és az autoritás megkérdőjelezése egyaránt militáns politikai elvek, amelyek az anarcho-punk mozgalmat meghatározzák. Nemzetközi szinten a punk-rock a 70-es években jelent meg. Romániában a 90-es években alakult ki a punk szcéna, leginkább Craiován és Temesváron, és a volt Jugoszláviával, többnyire a Szerbiával, fenntartott kapcsolatok hatottak rá. Elszigeteltebb területeken, például Temesvár külterületein már a 80-as évek óta léteztek punk csoportok és mozgalmak.³

Számottevő volt és jelentősen hozzájárult a mozgalomhoz az az anarchista „propagandamunka”, melyet a forradalom után több csoport és kiadvány is

1. Köszönet a helyi történelem-feltárásban való értékes hozzájárulásért: Elena Airimnak, Adrian Tătărannak, Carolina Voziannak, Veda Popovicinak, Maria Cristának, Cristian-Dan Grecunak, Ioana Vladnak, Ugron Nórának és természetesen a LoveKills kollektíva névtelenségét kérő tagjainak. E cikk első változata 2020-ban, a Cutra folyóiratban jelent meg. Online: <https://cutra.ro/asta-nu-e-o-poveste-de-dragoste-LoveKills-punk-si-anarcha-feminism-in-romania/>.

2. A romániai anarchizmus rövid története megtalálható itt: <https://pagini-libere.ro/vlad-bratulean-anarhismul-in-romania/> és itt <https://pagini-libere.ro/wp-content/uploads/2019/06/INTERACTIV-Cosmin-Koszor-Science-Popularization-and-Romanian-Anarchism-in-the-Nineteenth-Century-1.pdf>. Illetve a 2019-ben publikált Revista IDEA #54-ben (vagy 54. számában?) található gyűjtemény számos romániai anarchista cikket jegyez még Adrian Tătăran, Eugen Relgis, Panait Mușoiu és Panait Zosin szerzőktől is, ezek itt elérhetőek: https://idea-revista.s3.eu-central-1.amazonaws.com/pdf/Book+IDEA+54_121219_28+mega.pdf.

3. A romániai underground punkszcénának egy nagyon érdekesen elbeszélte története itt olvasható: <http://punkz5.tripod.com/id10.html>.

a nagyközönség nem mondhatni, hogy imádta volna; akadémiai és aktivista munkásságáért az Anti-Speciesist Collective-ben

5. d (colectiva zine.fem)

Sophie Scholl antifasiszta aktivista - a kritikus gondolkodásban mutatott példájáért és bátorsága miatt, hogy követni merete elveit, és szembeszállt a náci németországbeli status-quo-val. Testvérével és több más aktivistával együtt megalapították a Fehér Rózsa csoportot, 1942-1943 között náciellenes röplapokat³⁶ készítettek és terjesztettek. Amikor elkapták két társával együtt és guillotine-ra ítélték, annyit mondott: „Végül is valakinek el kellett kezdenie. Amit írtunk, azt sokan mások is hiszik, csak nem merik kifejezni úgy, ahogy mi tettük.”

6. virginia (colectiva zine.fem)

• Anarchista nők

Clementine Morigan, poliamóriát gyakorló queer anarchista, aki a queer tapasztalatról a mentális egészségről, a traumáról, a transzformatív igazságszolgáltatásról és az anarchista szellemiségről ír és tart kurzusokat.

• Aktivista nők

bell hooks, aktivista - gyakorlatias, vizionárius és aktivista szelleméért és számtalan elméleti munkájáért.

7. A (colectiva zine.fem)

• Anarchista nők

Egyértelműen **Octavia Butler** - a könyveiben szereplő szeretetteljes és bizalomra törekvő közösségi elképzelései miatt. A *Parable of the Sower*-ért és a *Xenogenesis*-trilógiáért - inspiráló könyvek, tele vannak az emberek és az élet iránti szeretettel. A Változás spirituális mélységű szeretetéről.

Ursula K LeGuin - a csodálatos *A kisémmizettek* című regény mellett Tao Te Ching legkifogástalanabb fordítása is neki köszönhető. Egy könyv az Útról

36. <http://www.holocaustresearchproject.org/revolt/wrleaflets.html>

vallásról beszélünk, nincs tökéletesség, nincsenek szentek, csak az van, ami erős és szép, és felülmúl bennünket, ami több, mint bárki egyénileg.

Nem az ideálok feminizmusát akarom, hanem a barátság, a fluiditás, a kollektivitás, a tökéletlenség feminizmusát. A barátaimra gondolok, akik sírtak előttem, ismerősökre, akik a valóságban és a digitális világban erővel és méltósággal vannak jelen, Marsha P. Johnsonra, ahogy egy dokumentumfilmben mosolyog, a nővéremre, ahogy egy paplan alatt mesél az életéről, az összes olasz és kurd partizán nőre régi képeken és újabban a képernyőn, Mavire és Antóra, amikor beléptek a messze Európában lévő szobákba, Amanda Palmerre és a testére a Youtube-on, Malinára, aki évek óta küzd néhány dokumentumért a rasszista és iszlamofoób Európában, de amikor megkértem a kezét, nemet mondott és a papírokat más úton szerezte meg, az elvtársaimra, amikor szervezünk valamit együtt, Matildára, Pippire és Hermionere, szexmunkásokra, akik instasztorik segítségével kommunikáltak, mielőtt törölték és blokkolták volna a profiljaikat, a világ minden lányára, aki lányokat szeret, bell hooksra a kisbetűivel, Archie Bongiovannira Grease Bats-szel és olyan közösségtudattal, amiről gyakran csak álmodom, Slavinára és a posztpornó mozgalomra, a barátaimra újra és újra. Összekeveredik mindez és lehet, hogy nincs is értelme, talán így kell lennie.

És szeretném, ha Bianca Pitzorno is szerepelne a listán, aki egész feminista olvasók generációit nevelte fel így vagy úgy.

4. M (colectiva zine.fem)

- **Aktivista nők**

Audre Lorde - azért, ahogyan tudja vállalni identitását, és ahogyan látni tudja a különbségeket és hasonlóságokat, és, ahogy az együttműködésért küzd.

adrienne maree brown - a kedvességért, mellyel az örömről és a gondoskodásról beszél, valamint a munkába és az írásba vetett meghitt odaadása miatt.

Judi Bari - energiájáért és az Earth First!-ben végzett szervezői munkájáért. A harcért, melyet a munkásokért, az ökoszisztémáért és az erdőkért vívott, mert a „Ne gyászolj, szervezkedj” mottójával legyőzhetetlen volt.

Agnès Trzak - mivel mind az aktivista, mind az akadémikus szerepet vállalta még akkor is, mikor meggyőződése (fajizmusellenes queer-feminista)

végzett az autoritásellenes szövegek és gyakorlatok terjesztésével, köztük a *Manifest Underground Timișoara* (1991), *Revolta Punk* (1994), *Slogan* (1997 körül), *Clipa Anarhiei* (1999), *Revolta!* (2003)⁴ és sokan mások, akik anarchista szövegeket fordítottak és tártak fel. A **LoveKills**⁵ kollektíva tevékenysége különösen jelentős, mely gyakorlatilag a semmiből született, hiszen az anarchafeminizmus addig jóformán nem létezett Romániában.

A *mainstream* feminista mozgalmak leginkább a liberális⁶ térfélen bukkantak fel, amelyet egyébként kritizáltak a radikális csoportok.

A következőkben a LoveKills történetéről, meggyőződéseiről, motivációról és morálisvesztéseiről olvashatsz, és arról, hogyan látják ők mindezt egy évtized távlatából. Dokumentáció céljából a zine összesen 17 kiadásából 15-öt (ezek közül 2, a harmadik és a tizedik nem található meg online) néztem át más, különböző forrásokból származó anyagok mellett, köztük egy 2009-es interjúval⁷, amit a *Grassroots Feminism* platformon találtam meg. Beszéltem a LoveKills kollektíva néhány kezdeményezőjével, az interjúrészetek pedig a cikkben dőlt betűvel szerepelnek. Ahol az idézet forrása nincs megjelölve, az azt jelenti, hogy a szövegrész az általam készített interjúból származik. Az adott válaszokkal a LoveKills kollektíva tagjai egyhangúan egyetértenek, de kívánságuk, hogy még

4. Az *Otherground* fanzinek anarchista archívuma elérhető itt: *Fanzinul Fanzinelor TM. 20 de ani de fanzine și publicații Otherground în Timișoara (1994-2014) – O colecție incompletă și subiectivă, de Pavilionul 32.*

5. <https://lilith-lovekills.blogspot.com/2007/10/raportul-festivalului-anarho-feminist.html>

6. A romániai feminista mozgalom történetéhez lásd: Miroiu, M. (coord.), Molocea, A., Vlad, I., Branea, C.I. (2015). *Mișcări feministe și ecologiste în România (1990-2014)*, Polirom. <http://elibrary.snspa.ro/wp-content/uploads/2020/03/Miscari-feministe.pdf>

7. <http://www.grassrootsfeminism.net/cms/node/161>

kezdőbetűkkel se utaljunk a nevükre. Ezért döntöttem úgy, hogy a válaszaikat Lilith-LK névvel írom alá, a kollektíva blogjának⁸ címe után. Lilith az engedtlenség szimbóluma, amely gyakran felbukkan anarchafeminista körökben.

LoveKills: ez nem egy szerelmi történet!

A LoveKills [ASzeretetÖl] Románia első anarchafeminista kollektívája, amely 2003-2009 között az ország több városában, köztük Craiován, Temesváron és Bukarestben volt aktív. Kiadtak egy fanzint és azonos névvel fesztivált is rendeztek, illetve vitákat, műhelymunkákat, filmvetítéseket, előadásokat szerveztek, március 8-ra broszúrákat készítettek és terjesztettek, továbbá részt vettek különféle akciókban. A LoveKills a patriarchátus, a kapitalizmus, a militarizmus, a rasszizmus, a fasizmus és az idegengyűlölet ellen, valamint az állatok jogaiért küzdött.

Miért LoveKills? Az igazság, amelyet a környezetünkben észleltünk, hogy a szeretet öl. Ahol megjelenik a szeretet, megjelenik a gyűlölet, a féltékenység, a kényszer. A legtöbb szabadságkorlátozás a szeretet nevében történik. A legtöbb bűncselekményt szeretetből követik el. A szülők megverik a gyermekeiket, mert szeretik őket és jót akarnak nekik. Az állam háborúzik a népe érdekében, hogy megvédje. Az állam és az egyház abortuszellenes törvényeket hoz a nemzet fennmaradásának érdekében, valamint a még meg-nem-születettek iránti szeretetből.

8. <https://lilith-lovekills.blogspot.com/>

egyszersmind elengedhetetlenül politikai. **bell hooks** mindenképp jó példa erre. Egyszerűen ideálisnak tűnik organikus írásmódja, ahogy egy közösség részeként közvetlenül szól egy társadalmi mozgalomhoz.

Az utóbbi időben egyébként sokat olvastam **Sylvia Wintertől**, aki antikoloniális és antihumanista szemszögből ír filozófiát, gyakorlatilag felmossa a padlót Kanttal és Hegellel. Ugyanakkor ma radikálisnak tartott mozgalmakat előlegezett meg, mint a poszthumanizmust, összekapcsolva ezeket az antikoloniális hagyománnyal. Winter, ez a fekete lány az államokból elismerésért küzdött egy olyan területen (filozófia), aminek már csak a gondolata is elriasztja a nőket, nem is beszélve arról, ha valaki nem fehér vagy nem burzsoá. Egy másik Silviát, **Silvia Federic** is nagyon kedvelek, aki szintén teoretikus. Az élete is nagyon inspirál, 50 évet ölel fel politikai és írói munkássága. Nagy és üres karrierambíciókat, értelmiségi finnyáskodást mellőzve lett a földalatti anarchista mozgalmaknak szupersztárja. Tetszik, hogy nem pályázott akadémiai sikerekre, ehelyett jelentéktelen anarchista könyvvásárookra jár.

Egy másik élet, amely inspirál, az az **Angela Davisé**. Valahogy elképesztő, ahogy az akadémia világában és korának legradikálisabb politikai irányjai között navigálni tudott. Az egész politikai osztályt felbolygatni, a börtönrendszer felszámolásáért küzdeni, miközben börtönben ült, majd, hogy ezek után futott be akadémiai karriert fekete lesbikus kommunisaként, feladja a leckét szerénységéből. Amikor akadályokkal szembesülök, néha kicsit Davisre gondolok és megnyugszom.

3. Ali (Cutra)

Arra jövök rá, hogy nehezen jutnak eszembe konkrét nevek és inspirációs források. Sok név van, nem ez a probléma. A probléma az, hogy úgy tűnik senki sem „pontos”. Kicsi korom óta ahonnan csak tudtam, gyűjtöttem inspirációt és erőt apró pillanatokban: könyvekben, melyeket olvastam, a zenében, a neten. Idővel viszont ezek a régi lenyomatok már nem tűntek annyira relevánsnak. Talán túl heteronormatívak, túl fehérek ezek, nem elég #woke-ok. *Your fave is problematic, babe*. Más, új nevek váltották fel a régieket. *Next, next*. Épp ez a gond az individualizmussal és az inspirációval: nem ikonokról vagy

Lucía Sánchez Saornil - költő, leszbikus, spanyol anarchafeminista aktivista, a Mujeres Libres társalapítója (spanyol anarchafeminista szervezet, 1938-ban indult, több mint 30000 taggal, amelyet a dolgozó nők megerősítése céljából hoztak létre, válaszul a társadalomban tapasztalható patriarchátusra, valamint a hangsúlyosan maskulin anarchista csoportokra (1895-1970).

Alekszandra Mihajlovna Kollontaj - marxista-feminista forradalmár, író, a kommunista társadalomban a női jogok, az LMBTQ+ jogok és a szabad szeretet hirdetője (1872-1952).

Audre Lorde, Angela Davis, Marsha P. Johnson, Sylvia Rivera, és helyileg pedig az **E-Romnja** összes roma feminista aktivistája.

2. Veda (Dysnomia)

Amikor szembesültem ezzel a kérdéssel, kissé elbizonytalanodtam. Nincs sok példaképem, az emberekről pedig, akik inspirálnak, nem állíthatom, hogy nagyon elkötelezett lennék irántuk vagy hogy figyelemmel követném minden tevékenységüket. A hétköznapiakban leginkább az elvtársaim és partnereim inspirálnak. Na, de kicsit elgondolkodtam és mondok azért néhány nevet...

A zenében mindig is tetszett **Kim Gordon** és **Alison Mosshart** stílusa, a kinézetük, öltözködésük, hozzáállásuk és természetesen a zenéjük. Sajnos annyira mainstreamek és annyira elszakadtak a politikától, hogy csak a stílusuk maradt számomra érdekes. És van néhány dal **PJ Harvey**-től, amelyek emlékeztetnek arra, hogy ki is vagyok, ezért, gondolom, inspirációként kezelhető.

A politikailag aktívabb művészek közül mindig is a ,89 utáni balkáni nemzedéket kedveltem. Az olyan csajok, mint **Tanja Ostojic** vagy **Marina Grzanic**, az intimitás és a politikai kommentárok kombinációjával inspiráltak a művészi munkám során. Amikor megjelentek a kortárs művészeti színtéren, nem igazán feleltek meg a nyugat Kelet-Európával kapcsolatos sztereotípiáknak és elvárásainak. Ez különösen tetszett, ahogy imperialista sztereotípiák nélkül, antikapitalista, feminista szemszögből, az udvariasságot mellőzve sikerült beszélniük az identitásról és a különbözőségről.

Az irodalommal rosszabbul állok, nem igazán olvasok szépirodalmat. Az írásban mindig is csodáltam a személyes és az elméleti ötvöződését, amely

A patriarchális rendszer, mely tele van gyűlölettel és bosszúval, a szeretetet a legszörnyűbb érzéssé, a gyengeség érzésévé változtatta. És így a nő a szeretet képviselője – a megtestesült szeretet. A nő az, ki arra biztatja fiait, hogy háborúba menjenek és szeressék hazájukat. A nő az, aki lányát szeretetből arra biztatja, hogy menjen feleségül egy gazdag férfihöz, biztosítva jövőjét. A nő az, aki feláldozza a testét az államért. A nő – túl sok szeretetével – tartja fenn a status-quo-t, miközben ő az egyetlen, aki képes lenne megváltoztatni. A nő azzal, hogy magára gondol,

harcolva a személyes szabadságért, képes a rendszert megváltoztatni.

Egy gyűlöleten alapuló rendszerben a szeretet öl, a szeretet perverz érzés, melynek nincs helye ebben a világban.⁹

– LoveKills #17 (2008), Fanzinul Fanzinelor TM

A *LoveKills* fanzin első száma 2003-ban jelent meg Craiován, majd később más városokba is eljutott. Románia első olyan anarcho-punk fanzinja volt, amely a punk nő és az anarchista nő alakjára koncentrált és nem a punk színteret uraló maskulin oldalra. Ez volt a zine elsődleges célja is: bemutatni, hogy a nők is aktívan részt vettek a punk mozgalomban és hozzájárulásuk jelentős volt például a társadalomban uralkodó szexista gondolatok felszámolása, és a szólásszabadság eléréséért folytatott küzdelem terén az anarchizmus története

9. A szerző fordítása. Az eredeti angol változat egy interjú a LoveKills két tagjával, ami a *Grassroots Feminism* portálon jelent meg 2009-ben: <http://www.grassrootsfeminism.net/cms/node/161>.

során. Pontosan ez zavarta a maskulin büszkeséget. Éveknek kellett eltelnie, hogy pozitív visszajelzéseket kapjanak az őket felfedező emberektől.

Hogy mi ösztönzött bennünket? Akármerre fordítottuk a fejünket, patriarchális kultúrával szembesültünk, azt hiszem, ez ösztönzött – az akkori társadalmi kontextus. [...]

A kollektíva nem, de a franzin először 2003-ban jelent meg, *** írta, aki akkor már más anarchista kiadványokban is publikált, amelyekben srácok is jelen voltak. A tény, hogy egy lány kezdeményezte egy olyan anarcho-punk fanzin kiadását, amelyben a punk lány alakja emelkedett ki és szexizmusról és patriarhátusról volt szó, rendkívül megbolygatta a craiovai machopunk-szcénát. Emiatt az ottani punkszcéna szétvált, majd mindenféle probléma, konfliktus és erőszak merült fel a csoportok – azaz az aktív, harcoló csoport és a többi punk – között. Valahogy, szolidaritásból és mindezen események hatására én és *** is bekapcsolódtunk a munkába, erre emlékszünk, és azt hiszem, attól kezdve nevezük magunkat kollektívának, hogy elhatároztuk, fesztiválokot szervezünk. Addig csak a LoveKills folyóirat létezett.

Feminizmus: egy bonyolult kapcsolat

A LoveKills magáról azt állítja, hogy a DIY és anarcho-punk mozgalomhoz kötődik, és nem a feminista vonalhoz, amelyet általánosságban a liberális feminizmussal azonosítottak. A punkot a nőket felszabadító zenének tekintették, akik a konvenciókat meghaladva választhatták ki saját stílusukat, legyen az szexualizált vagy deszexualizált, továbbá a nők szerepének egy új reprezentációját vezethették be a zenébe, és nem csak. Emiatt a zine sok számában volt szó „nőkről a punkban”, különböző dalszövegek szerepeltek benne, vagy épp interjúk olyan punkokkal, akikkel a csoport tagjai is azonosultak. A zine elindulásakor egy elég vehemens cikk is megjelent *Nem vagyok feminista, mert nem tartom magam áldozatnak* címmel.

gyakorlatilag dekonstruálta a nemet, továbbá minden egyes szó miatt, amit valaha leírt.

Octavia Butler - A műveiben szereplő nők ellenállóképessége és ereje miatt, a rendkívül összetett apokaliptikus vagy posztapokaliptikus világok miatt, amelyekben csak szolidaritás útján lehetséges a túlélés. Az irodalom területén mutatott kitartásáért, és azért, hogy gyógyíthatatlanul beleszerethetem általa a sci-fi-be.

Jeanette Winterson - Mert tőle olvastam az első queer regényt (legalábbis emlékeim szerint).

Cella Serghi - Mert olyan író, aki minden könyvében egyféle kombinációját adja a feminizmusnak, az osztálytudatnak és az antifaszizmusnak. Mert bátorságot és reményt ad minden írónak. Mert nem adta fel az írást abban a szélsőségesen patriarchális környezetben, amelyben élt, és a gyűlölettel és tárgyiasításokkal átítatott maskulin-nőgyűlölő cinizmus ellenére, ami divatos volt az irodalomban (- és ma is az -) önmaga tudott maradni.

Panaït Istrati - Politikai költészete, alkotói politikája miatt, a hagyományos maskulinitás megkérdőjelezése miatt, a queer-feminista szemléletért, ami minden szövegében jelen van, az összes erős női karaktere miatt, az örömteli életigenlésért és a társadalmi elvárásokkal szemben tanúsított ellenállása miatt.

Hasonlóan **Veronica Porumbacu, Maria Banuş, Nina Cassian** - itteni baloldali írók, antifaszisták a két világháború közti időszakból, akik vonzanak engem, jobban mint más szerzők.

- **Zenészek:**

A **Le Tigre** és a **Bikini Kill**, mert ők voltak az első nők, akiket hallottam mikrofonba üvölni még középiskolában, és meghozták a kedvem a kiabáláshoz.

Rebeca Lane, Manizha, Sa-Roc, Princess Nokia és így tovább.

- **Aktivisták:**

Lucy Parsons - amerikai anarcho-kommunista, munkássztrájkok szervezője (1851-1942).

culativă queer-feministă (Lehetséges világaink. Queer-feminista spekulatív próza-antológia, szerk.: Carolina Vozian); *Antologie de teatru feminist intersecțional* (Interszekcionális feminista színházi antológia, szerk.: Mihaela Michailov) és Elena Aerimtől az *Ana, Făt-Frumos* (Anna szőke herceg) című, Alex Horghidan által illusztrált mesét, amely a Petre Ispirescu által gyűjtött „Ileana Simziana” mese queer-feminista újraértelmezése. A költészet is kiemelt helyet foglal el, amint azt az *Arta revendicării. Antologie de poezie feministă* (A visszakövetelés művészete - feminista versantológia, szerk. Medeea Iancu) című kötet létrejötte is mutatja, illetve a feminista lírai alkotások jelenléte is olyan kiadványokban, mint a *Dysnomia*, a *Cutra* vagy a *zine fem*, vagy a vállaltan feminista szerzők (Medeea Iancu, Iuliana Lungu) kötetei is.

A Cutra, Dysnomia, zine fem kollektívák tagjainak inspirációs forrásai, melyeket a szerző felkérésére listáztak:

1. Carolina (Dysnomia)

- **Anarchisták:**

A legegyszerűbb, ha a szerzőket veszem alapul.

Nem mindenikük vallja magát anarchistának, de én sem precízen definiált ideológiai kategóriákban mérem az embereket. Mindannyian olyan feminista és baloldali írók, akik véleményem szerint forradalmiak, és akik inspiráltak, mikor életem bizonyos fordulópontjain kézbe vettem műveiket. Sorolom az első ötöt, ami eszembe jut.

Ursula K. Le Guin - *A kisémmizettek* miatt említtem meg itt, amely aprólékosan megírt anarchista utópia. Az Anarres bolygó miatt, hogy elolvasása után éjjel-nappal egy tulajdon nélküli világról álmodoztam. Meg tudja győzni az olvasót arról, hogy szolidaritással és együttműködéssel lehet egyenlőbb világot építeni. És *A sötétség balkeze* című regénye miatt, amelyben

A LoveKills kollektíva egy anarchafeminista projekt, így az irányt inkább a DIY adja és nem annyira a feminizmus harmadik hulláma, annak ellenére, hogy a DIY ennek is részét képezi. Elméletileg természetesen feministák vagyunk, de tapasztalataink szerint a feminizmus, amellyel találkozunk – főleg Romániában – olyan valami, amit ellenzünk vagy tulajdonképpen elutasítunk, mert úgy véljük, hogy megerősíti a nemek bináris rendszerét és dominanciaviszonyát. Például a feminizmus, amellyel ma Romániában találkozunk szorosan kapcsolódik az ortodox egyházhoz és kéz a kézben jár a keresztény-ortodox erkölccsel. Ezért egyértelműen alássa a nők reprodukív jogait – például az 1990-es évek elején, több évtizedes diktatúra után visszanyert jogokat. Hasonlóképpen, arra kéri a nőket, hogy kegyesen vessék alá magukat a patriarchális családmódelnek (amely a román társadalom abszolút értéke). Az emancipált nő ezen feministák számára a menedzser/politikus/elnök nő, nagy hangsúlyt fektetve az ortodox életstílusra. Természetesen ellenezzük az ilyenfajta emancipációt onnan kezdve, hogy a választások bojkottálására szólítunk fel és küzdünk bármely hierarchikus struktúra ellen. Ez lenne úgymond a romániában felbukkanó második hullámú feminizmus. A harmadik hullám alig látható és mivel a második hullámból fejlődött ki, viszonylag autentikus formát kezdett öltetni, nyilván a romániai viszonyokhoz képest.

Tevékenységünk fő és leghangsúlyosabb gondolata az anarchizmus. A feminizmust az anarchizmushoz kötjük, mivel felismerjük, hogy még léteznek olyan problémák, amelyekkel foglalkozni kell a szexizmus és a dominancia terén a „szabad” és „barátságos”, úgynevezett anarchista közegekben. De a hangsúly az anarchizmusra esik, mert úgy gondoljuk, hogy ez a legrelevánsabb módja, hogy elnyerjük minden lény abszolút szabadságát.

– LoveKills interjú, 2009¹⁰

10. A szerző fordítása. Az eredeti, angol változat egy interjú a LoveKills két tagjával, ami a Grassroots Feminism portálon jelent meg 2009-ben: <http://www.grassrootsfeminism.net/cms/node/161>.

Valahol 2005-2006 körül a *LoveKills* 7. számában változás történt a zine önmeghatározásában, „anarcho-punk franzin”-ről „anarcho-feministá”-ra tért át. Megpróbáltam jobban megérteni a feminizmushoz fűződő viszonyukat, azt, hogy mit is értettek pontosan ezen a szón, hogyan tekintenek rá az anarchista közösségekben. Azt a választ kaptam, hogy **az anarcho-feminizmusnak, amellyel azonosultak, semmi köze a „feminizmushoz”**. A *LoveKills* által kritizált „feminizmus” egyrészt a feminizmus mainstream, liberális, NGO-sított formája, másrészt az, amely az egyházak és más keresztény nőszervezetek nőket érintő jótékonyági tevékenységeihez vagy szociális szolgáltatásokhoz társul. A *LoveKills* kritikája anarchafeminista álláspontból, és nem antifeminista álláspontból származik, a „feminizmus” liberális vagy keresztény formáinak korlátait célozza, amelyek fenntartják a kapitalista patriarchátusra jellemző hierarchiákat és egyenlőtlenségeket:

Nem vallottuk magunkat feministának semmiképp, sem akkor vagy utána, azóta sem és most sem. [...] Ha nem vagy feminista, nem értesz egyet vele, nem gondolod, hogy ez lenne a megoldás, az még nem jelenti azt, hogy antifeminista vagy. Mármost a [mainstream / liberális - ford./szerk. megj.] feminizmus számomra egyáltalán nem beszél az államról, egyáltalán nem jut el a probléma gyökeréig. Nem hiszem, hogy a feminizmus segít, de NEM vallom magam antifeministának. Egyértelműen anarchista voltam.

Hogyan fogták fel akkor a feminizmust? Az anarchista színtéren meglehetősen nehéz volt anarchafeminizmusról beszélni, a feminizmusnak nem volt helye az emberek, különösen az anarchisták közötti párbeszédekben, de úgy általában sem az anarchafeminizmusnak, sem a feminizmusnak, sem a szexizmus elleni egyéb küzdelemnek... aknamező volt ez a téma akkoriban.

A *LoveKills* kiadvány szövegeinek egy része – különösen az első években – nemzetközi anarchafeminista szerzők vagy csoportok által írt cikkek fordításai voltak, melyeket a kollektíva tagjai saját helyi tapasztalataik és történelmük

irányt képvisel, legyen szó akár művészetéről, aktivizmusról vagy teoretikusokról. A tárgyalt témák rendkívül változatosak, de szorosan kapcsolódnak a helyi közösségek jelenéhez:

- a munka és a munkahelyi önszerveződés lehetőségei; házimunka, érzelmi munka, szexmunka;
- a nemi szerepek megkérdőjelezése (beleértve az anyai szerepet), az elvárásokra, a társadalmi nyomásra és az ezzel kapcsolatos előítéletekre való rákérdezés;
- reprodukív jogok;
- feminista, queer és antirasszista aktivizmus;
- technológia és mesterséges intelligencia;
- *pinkwashing*, antikapitalista kritikák;
- filmek és zeneszámok elemzése;
- a roma nők egzotizálásához és identitásához kapcsolódó perspektívák és tapasztalatok;
- a transz test és az öröm viszonya; erotika, a szexualitás felfedezése, kink, BDSM;
- nem-normatív, nem-monogám kapcsolatok; kölcsönös beleegyezés;
- (gyakran traumatikus) családi kapcsolatok (főleg anya-lánya viszonyokban), egyéni és kollektív gyógyulási folyamatok, sebezhetőség, különféle típusú bántalmazások (fizikai, szexuális, érzelmi stb.);
- mentális egészség, többek között a depresszió és a szorongás tapasztalatai;
- (ön)kritikák és „jó módszerek” az aktivista körökben; és még sok-sok más.

Továbbá a legtöbb jelenlegi kollektíva új szenvedélye a feminista, queer, radikális spekulatív fikció, melyeket vagy olyan kanonizált szerzők írnak, mint Ursula K. Le Guin és Octavia Butler, vagy helyi, néha amatőr, kísérletező szerzők. Példaként említhetjük az Editura pentru Literatură Feministă³⁵ kiadó nemrég megjelent kötetét az *Irodalom és feminizmus* (Literatură și feminism) projekt keretében: *Lumile noastre posibile. Antologie de proză spe-*

35. <https://literaturasifeminism.wordpress.com/editura-pentru-literatura-feminista/>

gyakorlatok iránt a nemi alapú erőszakra való lehetséges válaszként. Szintén élesen kritizálják az (ortodox) egyházat a nők elnyomásában betöltött szerepe miatt.

A LoveKills zine-ekben gyakran hivatkozott inspirációs források

Punk nők: Lydia Lunch, Patti Smith, Siouxsie, Wendy O'Williams (Plasmatics), Poly Styren (X-Ray Spex), Debbie Harry (Blondie), Arri Up (The Slits).

Anarchista nők: Emma Goldman, Sofia Perovskaya, Mujeres Libres, Voltairine de Cleyre, Leah Feldman, Luisa Capetillo, Clara Solomon, Gertrude Kelly, Martha Ackelsberg, Marie Louise Berneri, Rose Pesotta, Mollie Steimer.

Aktivista nők: Rote Zora, Animal Liberation Front, Earth Liberation Front, Louise Michel, West Virginia Justice – Amerikai Igazság (Kattie Sierra), Ann Hansen, Phoolan Devi, Comandanta Ramona

Egy évtized múltán: Dysnomia, Cutra, zine fem

A legnagyobb különbség talán az akkor és most között az, hogy a mai zine-ek már nem az anarchista „atyákra” vagy általában az „atyákra” figyelnek. Kiseb érdeklődés mutatkozik a klasszikus történetek és elméletek feldolgozása iránt, ez a megközelítés kissé elavultnak tűnik, nagyobb lett az érdeklődés az aktuális diskurzusok, a kérdésfelvetések és a kérdőre vonás iránt, valamint a különböző helyi közösségek szubjektív, szabad és kreatív önkifejezésének való tér biztosítása iránt, továbbá különböző nemi identitású vagy szexuális irányultságú és különböző etnikumú emberek tapasztalatai iránt. Az *interszekcionális feminizmus* az anarchafeminizmust továbbvivő mozgalmak metszéspontjában áll.

A radikális helyi közösségek tagjaitól szövegeket, rajzokat és különféle egyéb, nem-normatív gyakorlatokat összegyűjtő három zine sok különböző

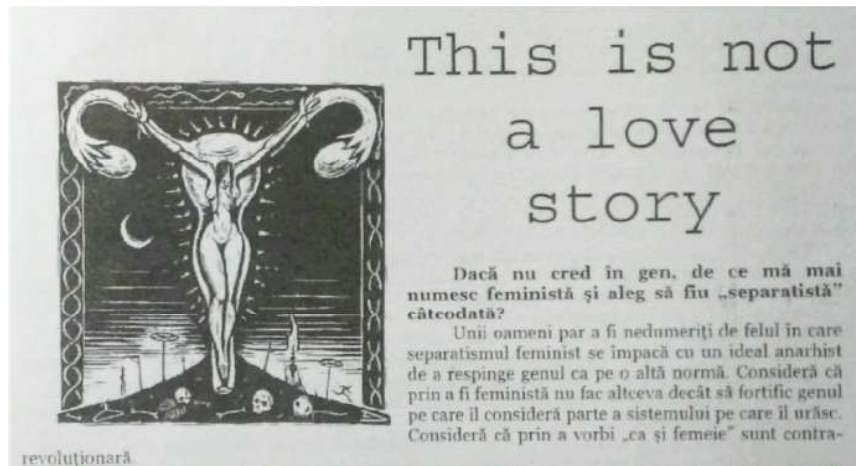
szempontjából relevánsnak tartottak. Ugyanakkor, főleg az utolsó években, olyan cikkek is megjelentek, melyeket már a kollektíva tagjai és külföldi munkatársak írtak saját tapasztalataik alapján.

Írtak más anarchafeminista csoportok tevékenységéről is – például a Rote Zora (Nyugat-Németország), a Mujeres Libres (Spanyolország) vagy a Mujeres Creando (Bolívia) gyakorlatairól, anarchista életrajzokat, más csoportokkal készült interjúkat publikáltak, hangot adtak az államosítás (intézményesítés) kritikáinak - beleértve a kapcsolatok intézményesítését, és annak kritikáit, továbbá a nemi szerepekről és a heteronormativitásról, a szexualitásról, a szexmunkáról, a pornográfáról, a tárgyiasításról, az abortuszhoz való jogról, a nők elleni erőszakról és az önvédelemről, a munkáról szóló szövegek jelentek meg. A munkához kapcsolódó egyenlőtlenségek, a kapitalista és patriarchális kizsákmányolás, a vegetarizmus és az állatok felszabadítása, az elnyomás, a rasszizmus, a szexizmus, a homofóbia különböző formái, a különböző feminista áramlatok (liberális/kapitalista, rasszista és patriarchátust támogató) kritikája, a férfiak hozzáállása a nők emancipációjáért folytatott küzdelméhez - mai nap is vitatott témák, melyeket a LoveKills szövegei is körüljártak.

Szolidaritás és kölcsönös segítségnyújtás

A zine-okat országszerte különböző városokban osztogatták punkkoncerteken és könyvvásárokon, közös utazásokkor és más helyi, országos vagy nemzetközi összejöveteleken. Postázták is azoknak, akik nem jutottak el az eseményekre. Lilith-LK arról mesél, hogy bár a különböző városok kollektívái kis létszámúak voltak, támogatták egymást. Amikor egy csoport eseményt szervezett valahol, például Temesváron, akkor a Bukarestből, Craiováról érkezők kölcsönösen terjesztették az anyagaikat.

Abban az időben minden olyan városban terjesztették a kiadványainkat, ahol punkok, aktivisták, anarchisták voltak és koncerteket tartottak. Ezek a közösségek, illetve az aktívabb tagok együttműködtünk,

mindannyiunknál volt brosúra, zine, szórólap. Ha történt valami Craiován, szórólapon készítettünk a fasizmus, a Noua Dreaptă ellen, és valahogy szétszórtuk, vagy aznap, amikor az események történtek, vagy azon a héten, mindenütt, ahol voltak embereink. Ha az állatokkal kapcsolatban készült valami Jászvásáron, mindenki azokat a szórólapon osztozta. Valahogy így volt. Na, senki nem kényszerített, ezt **szolidaritásból** tettük. Kevesen lévén jobb volt mindenhol megosztani. Valahogy így történt ez akkor. **Létezett ez a szolidaritás, és kölcsönösen segítettük egymást.**

2006-ban a *LoveKills* angol nyelvű különszámokat kezdett kiadni a Románián kívüli közönség számára, hogy pénzt gyűjtsön egy fesztivál megszervezéséhez. Ezek a számok egybekel mellett a zine-ban megjelent román cikkek fordításait, más kollektívák vagy külföldiek által írt cikkeket, és a LoveKills fesztivál workshopjain és beszélgetései során bemutatott szövegeket tartalmazták.

Ugyanebben az évben körvonalazódott egy olyan rendezvény igénye, amely nem korlátozódott a punk zenére, a koncertekre és a közös szórakozásra, hanem vitáknak és workshopoknak is helyet adhatott, hogy a punk kultúrán belül megjelenő problematikus aspektusok tematizálva legyenek. A cél

marginalizált témákkal, mint a kapcsolaton belüli bántalmazással és erőszakkal, vagy általában véve az emberi gyűlölettel és előítéletekkel. A kollektíva meglehetősen világos ideológiai álláspontot képvisel, gyakran kritizálja a kapitalizmust, a rasszizmust, a patriarchátust, de az államot és intézményeit is, különösen a rendőrséget (– „sem az állam, sem a rendőrség nem tud segíteni.”) Az antikapitalista kritika rámutat a „munkával való elidegenítésre”, ami erőszakos cselekedeteink, bizonytalan életkörülményeink alapja: bérleti díjak, törlesztőrészek – „semmit nincs”, a „magántulajdon” eszméjének ellenére; a kapitalizmus rabszolgává tesz minket, eladóvá válik az élet is, nem csupán a munka.

Szintén a zineban voltak megtalálhatók a belföldön zajló eseményekkel kapcsolatos információk is. 2004-ben *A temesvári rasszizmus elleni küzdelem betéről* is szó volt a lapban, ahogy írtak punkkoncertekről, külföldi akciókról, vagy hazai feminista kezdeményezésekről is.

Ugyanakkor az anarchista elvtársaknak címzett kritikák, valamint az anarcho-punk szcénát uraló szexista és patriarchális attitűdök is szóba kerültek. Emellett a craiovai (anarcho-)punk mozgalom tagjainak saját mozgalmukról írt kritikái is megjelentek, amelyben az a vélemény fogalmazódott meg hogy a csoport tagjai nem anarchisták, inkább punk-apolitikusok, hierarchikusok, tekintélyelvűek és nőgyűlölők voltak. A társadalomban elterjedt szexizmus, melyet a kommunista állam kudarcának tekintenek a feminista emancipáció megvalósításában, egyben annak is oka volt, hogy a LoveKills kollektíva a szexizmus leküzdését célzó beszélgetéseket és eseményeket szervezett. A szexualitás önmagában is téma. Szó esik a szexpozitivitásról, a női test kapitalizmus általi hiperszexualizációjáról és tárgyiasításáról (többek között a reklámok által), a radikális szeretet különféle formáiról, mint a poliamória vagy a kapcsolati anarchia, a nemi erőszak, az abortusz és a queers tapasztalat (a „leszbikusság” fogalomtárának szempontjából). A szexmunkáról alkotott perspektívájuk a nők testi kizsákmányolásán alapuló kapitalista patriarchátus kritikáját, a dekriminalizációt, az önrendelkezést, és a rendőrség általi zaklatás leállítását foglalja magába. A pornográfia és a szexklubok kritikái is felbukkannak, továbbá nyilvánvaló érdeklődés mutatkozik a feminista önvédelmi mozgalmak és

katalizálni.” Jelen szöveg szintén ebben a sorozatban kapott helyet néhány olyan szerző szövegével együtt, akiket az ezutáni szövegrészekben gyakran emlegetnek a helyi csoportok feminista aktivistái. Közülük néhány, például Carolina Vozian, Veda Popovici szintén *A hallgatásod nem véd meg* sorozatban lefordított szerzők.

(Anarcha)feminista inspirációk régen és ma

Ha az elmúlt két évtized anarchafeminista zine-jait böngésszük, néhány közös vonásra lehetünk figyelmesek, az érdekek hasonlóságára, kritikák és megközelítések alkalmi együttállására, valamint, ahogyan arra számítani is lehetett, különbözőségekre is.

LoveKills

A 2000-es években a LoveKills-t még mindig nagyrészt a nemektől független, klasszikus anarchista vonal dominálta. A legtöbb számban Bakunyin idézetei köszöntek vissza és még világosan kiderül a forradalmibb diskurzus iránti elkötelezettség. Egy forradalom lehetősége valószínűleg kevésbé tűnt távolinak akkor, mint manapság, élénkebben élt a kollektív emlékezetben, még akkor is, ha végül nem a kívánatos formában következett is be. A LoveKills nagy figyelmet fordít a történelemre, és szerte a világon felbukkanó anarchista és anarchafeminista mozgalmakra. Olyan fontos csoportokról írnak, mint a Mujeres Libres vagy a Mujeres Creando, és interjúkat készítenek vagy fordítanak hasonló kollektívák tagjaival.

Az állatok kizsákmányolása és az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód (Animal Liberation Front - ALF), valamint a környezet pusztítása és kizsákmányolása (Earth Liberation Front - ELF) elleni radikális antikapitalista mozgalmak szinte minden lapszámban helyet kaptak, egyértelműen látható, hogy fontosnak tartják őket. A *LoveKills* zine-ok alternatív ismeretterjesztési és információ-forrásként szerettek volna üzemelni a politikailag és gazdaságilag megbéklyózott sajtóval szemben. Utóbbiak nem foglalkoznak ugyanis olyan

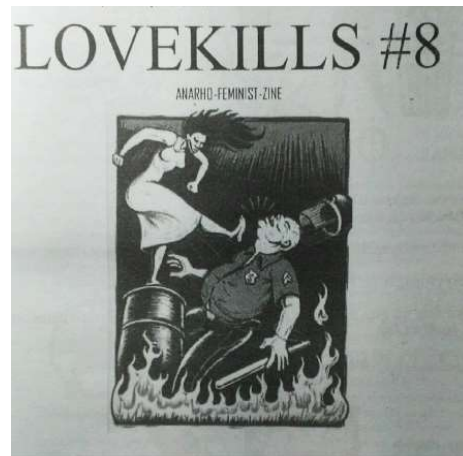
az országos és nemzetközi anarchista szcéna aktivistáinak összehozása volt, hálózatokat építve, hogy együtt dolgozzanak az önképzésen, a szexizmus és a patriarchátus társadalmi nemem túli megnyilvánulásainak tudatosításán és dekonstrukcióján:

Vannak olyan személyek – legyenek anarchisták vagy úgy általában – akikkel szót értesz és vannak, akikkel nem. Különböző okokból. Nem osztottuk fel őket srácokra és lányokra és most sem eszerint osztjuk fel. Akkoriban a lányok és a fiúk ugyanolyan mértékben viselkedtek patriarchálisan és voltak szexisták. Mindannyian ugyanannak a rendszernek, a *patriarchátusnak* vagyunk áldozatai, csak épp a nő kettős áldozat: mind a férfi, mind a rendszer alárendeltje. De nem, semmiképpen nem volt olyan dolog, hogy a fiúk... Éppen ellenkezőleg, voltak fiúk, akik segítettek nekünk, miután elkezdtünk kollektívává alakulni, fesztiválolni, sok olyan fiúhoz volt szerencsénk, aki segített nekünk, és sok lányhoz, aki elutasított minket...

Morálvesztések, átalakulások, visszatérések

A kollektíva 6 év alatt 17 zine számot adott ki és a LoveKills fesztivál 4 kiadását szervezte meg. A kollektíva tagjai szerint valahol 2008-2009 körül történt a felbomlás (ekkoriban történt a zine és a fesztivál utolsó kiadása). A feloszlásban szerepet játszott a „rendfenntartó szervek” által tanúsított erőszak és a NATO-csúcstalálkozó tüntetőivel szembeni visszaélések, amelyek az anarchista szcéna egészére hatással voltak, valamint a kollektíva tagjainak életében történő személyes változások is közrejátszottak.

Egy adott ponton, azt hiszem a harmadik fesztivál környékén, ketten közülünk más országba költöztek, Németországba és Olaszországba, így a kommunikáció nehezebbé vált, nem volt időnk, ilyesmik, és hát... nem folytattuk.

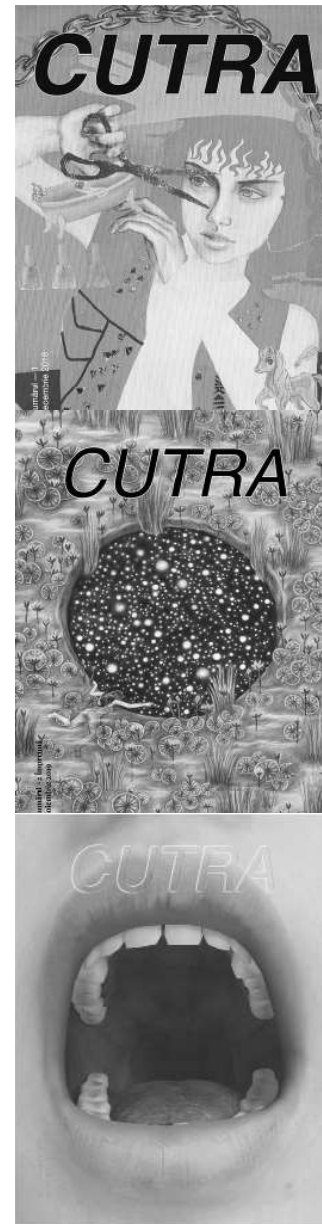

Igen, ami a NATO-csúcstalálkozón történt, azt mondhatni szétrombolta az egész mozgalmat, az anarchista közeget, a baloldalt, ha baloldali közegről beszélhettünk egyáltalán, de mindez megsemmisült és nagyon nehéznek tűnt és az újbóli megjelenésük majd csak Verespatához köthető. És igen, megszakadt minden

kapcsolat, nagy hatása volt a rendőrségi ellenőrzésnek, amely akkor, az azt megelőző napokban, és utána történt... Sok mentális és fizikai problémát, félelmet, pánikot, mindenféle dolgot hozott, ami miatt az embereknek már nem volt erejük bármit is újrakezdeni.

Hogyan tekintesz erre az időszakra? Változott-e valami alapvető az ideológiai álláspontodban az anarchizmussal, feminizmussal, kapitalizmussal, szocializmussal kapcsolatban?

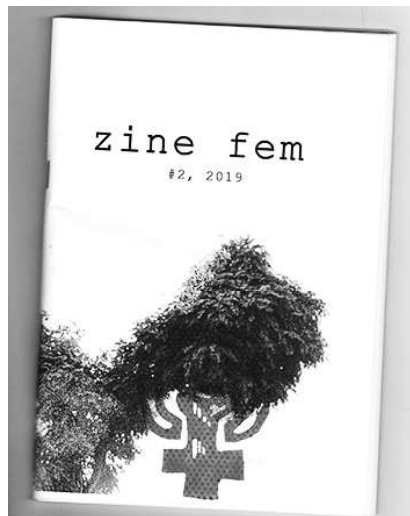
Az anarchizmus mondhatni megszilárdult. A kapitalizmushoz hozzátenném a fasizmust. **A jelen helyzetben nem látom őket különállóknak, azt hiszem a kapitalizmus legfasisztább formáját éljük vagy ez minden idők legkapitalistább globális fasizmusa.** Nem tudom, össze vannak keveredve, én már nem tudom őket külön látni. A szocializmus és ugyanúgy a feminizmus nekem soha nem okozott fejfájást, nem hiszek bennük, olyanok, mint egy sebtapasz a kapitalizmus kelésén, vagyis na, a patriarhátus kelésén, csak épp a gyökeréig nem megyünk el. Odatesszük, hogy ne látszodjon a kelés, és nem megyünk a gyökeréig. Ne értsetek félre, közben szolidarizálok a nők mindenféle küzdelmével, lázadásával, ellenállásával, attól függetlenül, hogy mit hisznek, miben hisznek. Kevésbé hiszek a neoliberális feminizmusban...

Noha a *Dysnomia*, a *zine fem* és a *Cutra* inkább „interszekcionális” kollektívaként és fanzinekként mutatkozik be, nem pedig kifejezetten anarchafeministaként, mind kompatibilisek az anarchafeminizmus alapelveivel, és a LoveKills vagy a LadyFest/FIA által elindított mozgalom folytatásának tekinthetők. Azt is meg kell említeni, hogy bár az Editura Pagini Libere kiadó nem kizárólag vagy elsősorban anarchafeminista, mégis van ilyen orientációja és klasszikus vagy kortárs anarchista nők szövegeit tartalmazó broszúrákat fordít és jelentet meg Emma Goldmantól bell hooks-ig. Ezenkívül a Pagini Libere *a szem*³⁴ kollektívával közösen transznacionális és helyi interszekcionális (anarcha)feminista, roma és nem roma perspektívákat népszerűsítő szövegek sorozatát kezdte megjelentetni magyarul és néha románul is. A feminista fordítások sorozatának kezdeményezése *a szem*től eredet, Audre Lorde fekete leszbikus feministától véve át *A hallgatásod nem véd meg* címet. A sorozat leírásában a következőképpen magyarázzák a címválasztást: „A sorozatban különböző nemzetközi és romániai interszekcionális, antirasszista és antikapitalista feminista esszék, elemzések és manifesztumok magyar fordításait közöljük, melyek a cinkos csend helyett a meghallgatást, az elhallgatás helyett a felszólalást és a párbeszédet kívánják

34. <https://aszem.info/>

zine fem
numărul #1, 2018

A 2016-ban alakult meg a *Corp*.³³ az első interszekcionális queer feminista kollektíva, melynek célja a nők és a nem-bináris nemű zenészek és DJ-k munkásságának népszerűsítése Romániában. Az események szervezéséhez és a közösség építéséhez a csapat létrehozta a Corp. X teret is Bukarestben. Ez majdnem egy évig működött, majd be kellett zárniuk, mivel a világvármány jöttével lerombolták az épületet, amely helyet adott neki...

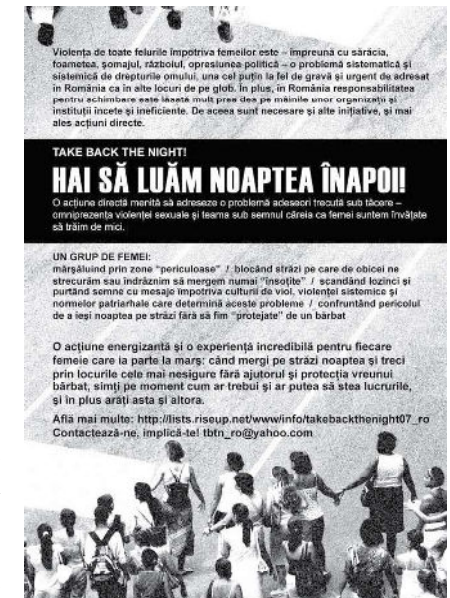
Szintén Bukarestben, 2018. december 1-én jelenik meg a magát interszekcionális, pop-radikális, queer és antifasiszta feministaként meghatározó *Cutra* folyóirat első száma. A második szám 2019-ben jelent meg, időszakosan online is publikálnak cikkeket. A kollektívának sikerült megőriznie folytonosságát, nehézségek árán, de kiadták a harmadik lapszámot is 2020-ban.

A *Cutra* csapata egy kicsit más, „intéz-

33. <https://www.facebook.com/corpplatform>

Néhány évig a kollektív demoralizáció következtében csend uralkodott az anarchista közegeben. Ez egészen 2010-2013-ig tartott, amikor a válság, a szigorú megszorítások vagy a verespataki kizsákmányolás miatt a közösségek újra szerveződni kezdtek. A marxista, anarchista vagy vegyes kezdeményezésekkel, mint a *CriticAtac*, az Occupy Conti (Kolozsvár), az Occupy CNDB, majd az Occupy Történettudományi Kar (Bukarest), a Tinerii Mânioși, a FânFest, az Occupy UBB (Kolozsvár) vagy a Verespatakhöz köthető mozgalmak, új aktivista lendület kapott szárnyra és növekedett, lassan, de organikusan, sok új kollektívát hozva létre, miközben a „rég” anarchisták egy része is, igaz, csendesebben, de aktív maradt. Új csoportok és terek jelentek meg különböző városokban, például Bukarestben (Biblioteca Alternativă, – 2010), Craiován (Spațiul Do-It-Yourself Craiova¹¹ – 2012) vagy Kolozsváron (A-casă¹² – 2013).

Ma Romániában legalább két projekt dolgozik a román anarchisták még mindig aktív történetének dokumentálásán és helyreállításán: a Szabad Oldalak Kiadó (Editura Pagini Libere) és az ANARHIVA¹³. Az ANARHIVA weboldalán találhatóak meg a *LoveKills* lapszámok többsége, ahogy más anarcho-punk csoportok szórólapjait vagy prospektusait is az adott időszakból.

11. <https://diycraiova.noblogs.org/>

12. <https://acasa.blackblogs.org/>

13. <http://www.anarhiva.com/>

Egész a közelmúltig nagyon aktív volt a publicisztika területén a Râvna¹⁴, az egyik leghosszabb életű anarchista csoport, melynek honlapja 2010-2018 között működött..

Történeti (szét)kapcsolódások és (disz)kontinuitások

A LoveKills-szel egy időben aktív volt a ladyfest-ro kollektíva, a LadyFest anarchafeminista fesztivál szervezői, akik így jellemezték az eseményt:

Mi a ladyfest románia, kik akarunk lenni?

Egy nő- és lánycsoport, mely a romániai ladyfest fesztivál megszervezését tűzte ki céljául. Az első kiadás Temesváron volt 2005-ben, most készülődünk a másodikra, amely Bukarestben lesz, 2007 októberében. Ahogy 2005-ben is, a fesztiválunk középpontjában a művészi önkifejezés, a nők és lányok társadalmi implikációja, valamint a gondolatébersítés áll a spoken word műfajával, performanszokkal, filmekkel és videókkal, kiállításokkal, bemutatókkal, műhelyekkel, beszélgetésekkel és akciókkal.

– Rólunk: <https://fia.pimienta.org/>.

14. <https://iasromania.wordpress.com/2011/05/07/anarhism-si-punk-in-romania/>

a Filaret 16³⁰, melyet egy viszonylag új, de részben a a Macazzal határos csoport kezdeményezett több, különböző terület, például a zene, különösen a punk, valamint a feminizmus és a DIY metszéspontjában. A tér létrehozta saját könyvtárát, összegyűjtve a feminista zine-eket, a Dysnomiát, a Cutrát, a zine.fem-et és az ország más baloldali mozgalmainak anyagait. Mindenesetre a járványkorlátozások továbbra is problémát jelentenek, limitálva a térben folyó tevékenységet.

Feminizmusok és büntársak

A román radikális baloldal más feminista csoportjai, melyek nem feltétlenül anarchisták, de támogatták a kezdeményezéseket vagy együttműködtek anarchista/anarchafeminista csoportokkal, a következők (a lista nem teljes):

Az egyik leghosszabb életű – három művész által 2001-ben alapított – temesvári *h.arta* csoport ma is aktív. A *h.arta* 2007-ben együttműködött a LoveKills-szel (és más csoportokkal, melyeknek teret és felületet kínált például találkozókhoz és fesztiválokhoz a bukaresti *Spațiul Public*³¹ keretében megrendezett *Project Space*, majd 2008-2009 között a *Feminisme* (Feminizmusok) projektben.

2013 óta Kolozsváron aktív az informális *zine fem*³² csoport, amely „a nők biztonságos tereiért küzd, a szexuális zaklatás, a nemi erőszak és a mindennapi patriarchális zsarások ellen”. Március 8-i felvonulásokat, gyakorlati és elméleti workshopokat, a kölcsönös beleegyezésről és alternatív kapcsolati formákról szóló beszélgetéseket, brunchokat és más rendezvényeket szerveznek nőknek és nem-bináris személyeknek. A csoport a *zine fem* feminista fanzin két kiadását jelentette meg 2018-ban és 2019-ben, és 2019 novemberében a Pagine Libere-vel közösen bekapcsolódott a kolozsvári Autonóm Könyvvásár megszervezésébe.

30. <https://www.facebook.com/Filaret16DiY>

31. <https://spatiul-public.ro/1/index.html>

32. <https://zine-fem.tumblr.com/>

De ez nem tartott sokáig, mindössze 1 évig, a szomszédok rasszista és transzfób hozzáállása, valamint a COVID-19 világjárvány idején bevezetett korlátozások miatt nehézségekbe ütközött a találkozók megszervezése és a tér fenntartása²⁹. Így 2020 novemberében bezárták a Macaz Autonóm Kollektívát. Ebben az időszakban egy új autonóm tér jelent meg Bukarestben,

Kiadtak két számot az *omonime zine*-ből¹⁵ és 2007-ben megszervezték Bukarestben a Take Back the Night!¹⁶ [Vegyük vissza az éjszakát!] felvonulást. A LadyFest fesztivál két kiadása után 2008-ban újraalapították a F.I.A. csoportot (grupul FIA: fete/femei/feminism în actiune/activism azaz lányok/nők/feminizmus akcióban/aktivizmusban), amely 2015-ig volt aktív.

A FIA csoport, mely 2008-ban alakult a régi ladyfest-ro kollektívából, és két fesztivált szervezett meg, egyet 2005-ben Temesváron, majd egyet 2007-ben Bukarestben, különböző romániai szexizmusellenes kezdeményezésekre összpontosít. A csoport egyik fontos célja az együttműködés, a közös munka más szervezetekkel és személyekkel, továbbá más, társadalmi és nemi igazságossággal kapcsolatos kezdeményezések támogatása. Legfontosabb projektjeink között szerepel egy mobil könyvtár, mely zine-okat és más feminista anyagokat tartalmazó, továbbá a FIA honlapja és blogja.

– Rólunk: <https://fia.pimienta.org/>.

A F.I.A csoport egy része a helyi anarcho-punk színtér informális csoportjával együtt 2010-ben Bukarestben kollektív lakásprojektet kezdeményezett: az Alternatív Könyvtár (Biblioteca Alternativă – BA). Szintén 2010-ben feminista olvasókört alapítottak, amelynek a BA adott otthont, mivel átfedések voltak a két csoport között. A BA társadalmi-közösségi központként, találkozók, workshopok, freeshop-ok, filmvetítések stb. szervezőjeként is működött.

15. https://fia.pimienta.org/weblog/?page_id=141

16. <https://fia.pimienta.org/weblog/?p=304#more-304>

nădejde feministă

Az Alternatív Könyvtár (BA) így határozta meg magát:

Egy informális csoport kezdeményezésére jött létre annak érdekében, hogy olyan anyagokat oszthassunk meg egymás között, amelyek célja, hogy hozzájáruljanak a világ és a társadalom iránti kritikai szemlélet kialakulásához, amelyben élünk, hogy mindez egyúttal a társadalmi változás elindításának vitaalapja is legyen.

A részvétel és a hierarchia-ellenesség elvei mentén szerveződik.

Ez egy autonóm, nonprofit kezdeményezés, mely azoknak az önkéntes hozzájárulásaiból tartja fenn magát, akik szeretnék, hogy ilyen terek létezzenek, fejlődjenek és függetlenek maradhassanak az európai/intézményi finanszírozástól. Minden adományt szívesen fogadunk!

Több mint **1000** könyvet/folyóiratot/brosúrát/fanzint gyűjtöttünk össze, melyek kézzől kézre jártak, hogy ideérjenek. Ezek több területre oszlanak, mint: szociológia/antropológia, anarchizmus/társadalmi mozgalmak/közvetlen cselekvés, nem/szexualitas/LMBT, gyarmatosítás/militarizmus, elnyomás/politikai foglyok, szépirodalom, művészet/fényképészet stb.

Mi van, ha azt mondjuk, a múlt összes tanítása olyan, mint egy értéket visszajükra fordító lepel?

Düsznomia a feledés istennője is. Velünk van, mikor próbálunk szavakat találni arra, amit megélünk, érzékelünk, megérzünk és megértünk.

Aztán rájövünk, hogy nincs szó arra, ami háborgat minket. Mikor próbáljuk leírni az erőket, melyek ide-oda rángatnak és arra kérnek, legyünk egyre kisebbek, hogy minél kevesebb helyet foglaljunk el, beszéljünk suttogva, soha ne mondjuk ki hangosan, amit tudunk és érzünk.

Ő velünk van, amikor próbáljuk nevén nevezni a dolgokat, emlékeztet, hogy nem vagyunk egyedül celláinkban.

Az istennők történeteit át kell írni, ahogy

a Törvényeket,

a Rendet,

a Művészetet,

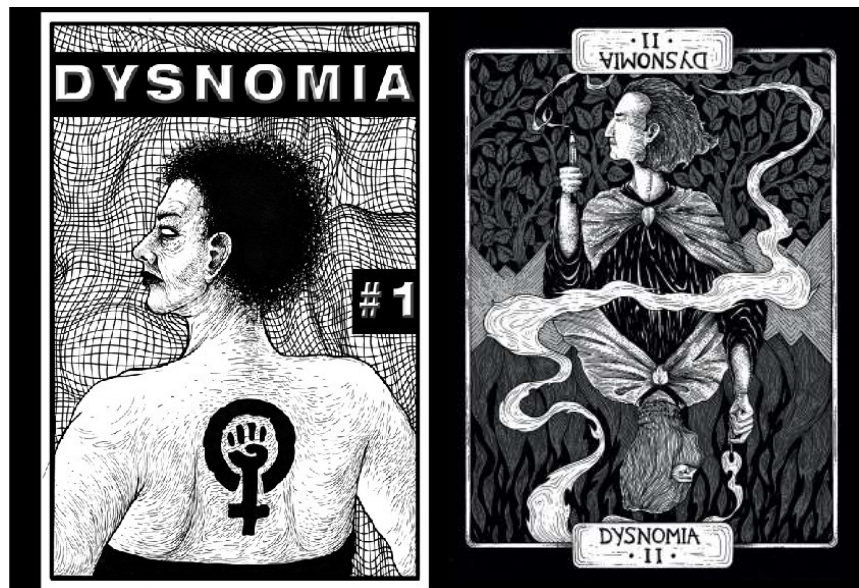
az elnyomók által felépített Esméket is felül kell bírálni.

Most mi írjuk a saját változatunkat.

– Rólunk, a Dysnomia blogról: <https://dysnomiablog.wordpress.com/>

A Macaz bezárásával 2019. július 1-én a BA és a Dysnomia az Eminescu utca 149. szám alatti új helyre költözött, ahol megalakult a Macaz Autonóm Kollektíva²⁸ (Colectiva Autonomă Macaz). Bár a költözésre 2019 novemberében sor került, a tér csak 2020 januárjában nyílt meg a nagyközönség előtt, első eseményként Bakunyin *Isten és az állam* művének a Szabad Oldalak Kiadó (Editura Pagini Libere) által újraszerkesztett román fordítását mutatták be. A Macaz Autonóm Kollektíva a BA történelmének szinte valamennyi közösségből, valamint új csoportokból (pl. *Cutra*, Pagini Libere, Dezarticulat) valószínűleg eddig a legnagyobb számban gyűjt össze embereket.

28. <https://www.facebook.com/colectiva.macaz>

Düsznomia rossz istennő.

A törvénytelenység istennője és Erisz-Discordia lánya.

Antimodell.

A harmónia és a civilizáltság fordítottja.

Boszorkány. Hárpia. Órült. A vasorrú bába.²⁷

Mint egy kísértettel, és talán más néven, annyiszor próbáltak vele megijeszteni minket, amikor jelét adtuk, hogy már nem akarunk jók lenni, és nem vagyunk hajlandók elismerni a Törvény felsőbbrendűségét és az általuk terjesztett Eszmék igazságát. Az iránta és irántunk érzett gyűlöletükkel fenyegettek, minket,

az engedetleneket.

De mi van, ha más az istennő története és más a megjelenése?

Mi történik, ha úgy döntünk, már nem hisszük, hogy az engedetlenek nem megfelelőek, nem kívánatosak, tévesek?

27. Az eredetiben Muma Pădurii, erdőlakó, félelmet keltő boszorkány, román mitológiai figura. Ford. megj.

A könyvtár nem fogadja el saját terében az elnyomó és tekintélyelvű eszméket és attitűdöket (rasszista, szexista, homofób, idegengyűlölő stb.)

– Rólunk, <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/despre-biblioteca/>.

2010-2012 között a közösségek növekedtek, átalakultak. A BA különböző helyekre költözött, miközben továbbra is működött lakhatási projektként, közösségi központként, a F.I.A. mobilkönyvtárának befogadójaként és olvasókörként. 2012-ben a BA csapat egy része a megalakulás óta már a harmadik új helyre¹⁷ költözött. Ezt követően, és a 2011-es társadalmi-politikai események (az Occupy mozgalom és a feminista mozgalmak¹⁸) eredményeként a csoport bővült. A BĂ-nál egy ideig még megmarad a lakásprojekt, miközben találkozokat és eseményeket fogadott be. A könyvtár, az olvasókör, és a vegán kávézó/ebéd jellegű rendezvények is megmaradnak. 2013-ban azonban szakadás kezdődött a közösségekben. Ennek eredményeként a csapat egy része megalakította a Sofia Nădejde Feminista Központot¹⁹ (Centru Feminist Sofia Nădejde – CFSN), amelyet 2013. december 7-én nyitottak meg. A CFSN a BA addigi helyén maradt és megtartotta a F.I.A. mobilkönyvtárának könyveit. Megmaradt lakóközösségnek is, feminista olvasóköröket szervezett, fél évig menedéket nyújtott egy, a Vulturilor utcából kilakoltatott családnak, tiltakozó akciókban és helyi projektekben vett részt. Tevékenységüket egy éven át dokumentálták a CFSN honlapján és a későbbiekben is aktívak maradtak.

A CFSN egy feminista közeg, a F.I.A. Mobilkönyvtár és feminista olvasókör házigazdája, mely más feminista csoportoknak és kezdeményezéseknek is támogatást nyújt.

17. <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/post/2012/11/20/biblioteca-se-redeschide-lansare-anarhia3/>

18. A romániai feminista mozgalom 2000 utáni történetét Ioana Vlad doktori kutatásából ismerjük (2013). *A nőjogi aktivizmus Romániában 2000 után. Tanulmányok a szerveződés, az együttműködés, a cselekvés és a befolyás formáiról.* (Women's Rights Activism In Romania After 2000. Studies On The Forms Of Organization, Cooperation, Action And Influence.)

19. <https://centrufeminist.wordpress.com/>

A központ nyitva lesz a közösség számára találkozók és más tevékenységek szervezésére, egy vegán kávézónak is otthont fog adni, továbbá a következőket kínálja:

- egy olvasótermet, ahol könyveket, zine-eket, stb. böngészhetsz vagy kölcsönözhetsz,
- egy varró és szerigrafiai műhelyt, stb.,
- teret vetítésekre, próbákra, stb.,
- raktárat a csoportok számára,
- továbbá szükség szerint különféle egyéb támogatási módokat...

Hiszünk a feminizmusban, az interszekcionalitásban és a szolidaritásban mint szükséges mindennapi gyakorlatban, amelyre a személyes életünkben, a közösségeinkben és az általunk elérni kívánt társadalomban szükségünk van. Tudjuk, hogy társadalmunkban a családon belüli erőszak, a szexuális erőszak, a szexuális zaklatás, a rasszizmus, a homofóbia, a szegénység, a reprodukció szabadságának a korlátozása és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáférés csak az igazságtalanságoknak egy része, mely különösen a nők életét korlátozza. Ezek azok a dolgok, amelyekre fókuszálunk. A CFSN egy, autonóm, vállaltan és aktívan szexizmusellenes, antirasszista, homofóbia- és antitranszfóbiaellenes, anti-ableista, fajizmusellenes és antikapitalista tér.

– A CFSN blogjáról: <https://centrnfeminist.wordpress.com/about/>

Dysnomia feminista olvasóköri helyszínt biztosított. A Macaz számos bukaresti és azon kívüli baloldali csoport rendezvényének adott otthont, többek között politikai színházi előadásoknak, elsősorban a Politikai Színházi Évad²⁶ (Stagiunea de Teatru Politic) keretében, mely 2013 óta évente zajlik, de társadalom-politikai és kulturális-művészeti vitákat, filmvetítéseket, olvasóköroket, partikat és egyebeket is szerveztek.

A 2016 tavaszán a Moșilor út 106. szám egy volt raktárhelyiségében megnyílt MACAZ – BAR TEATRU COOP. Művészek és aktivisták egy csoportjának kezdeményezésére alakult meg, akik olyan korábbi projekteken dolgoztak együtt, mint a Politikai Színházi Platform, a CLACA és a Gazeta de Artă Politică. A hely célja művészi és politikai projektek és akciók - színházi előadások, műhelyek, viták és nyilvános bemutatók, filmvetítések, könyv- és folyóiratbemutatók - létrehozása és népszerűsítése. A tér autonóm módon és horizontálisan működik, minden tag szerveződésben és döntéshozatalban való közös részvétele révén. A kereskedelmi tevékenység (kocsma) célja a csoport kulturális és társadalmi tevékenységeinek támogatása.

A MACAZ Színház célja az elkötelezett politikai színház repertoárjának fejlesztése és népszerűsítése - keretet biztosítva azoknak a megközelítéseknek, amelyek kritikusan elemzik a kortárs társadalmi-politikai dinamikákat, és felszabadító perspektívából mesélik újra a helyi történelmet. A MACAZ a művészi és technikai csapatok nem-hierarchikus szerveződési modelljét javasolja, amely szolidaritáson és támogatáson alapul. A MACAZ támogatja egy kelet-európai politikai színházi hálózat kialakulását és fejlesztését.

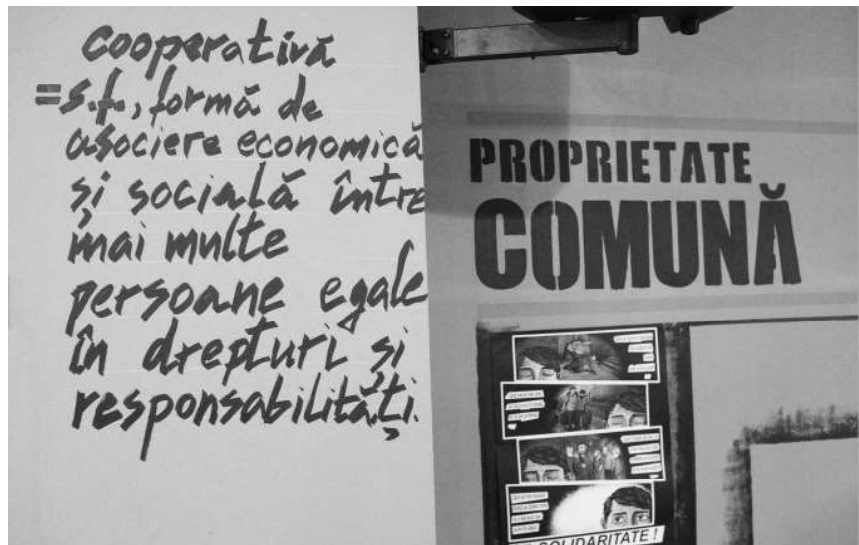
– Rólunk, a Macaz webhelye: <https://www.macazcoop.ro/despre>

Ebben az időszakban, 2016-ban és 2019-ben jelent meg a *Dysnomia* (*Dűsznomia*) zine „független feminista/queer/interszekcionális kiadvány” első két száma:

26. <https://www.facebook.com/stagiuneadeteatrupolitic/>

kör, ahogy a az Alternatív Könyvtár (BA) is 2015 októberéig – a Colectiv klubban történt tűzvészig – a CLACA-ban működött. A leégett klubbal egy udvarban lévő központ bezárt, a BA-t ideiglenesen, 2016. január és május között a Quantic csoport fogadta be. 2016. május 1-én megnyílt a MACAZ - Bar Teatru Coop²⁵, mely a következő három évben mind a BA-nak, mind a

25. <https://www.macazcoop.ro/>

Szintén decemberben a BA kollektíva többi tagja a könyvtár rájuk eső részével együtt a Pionierul gyár épületébe költözött²⁰, létrehozva a CLACA²¹ autonóm központot:

A CLACA a közösségi tevékenységek, a politikai szerveződés, a vita és a kritikai oktatás független központja Bukarestben.

A CLACA mindazoknak szól, akik ötleteket szeretnének megosztani és saját helyükért küzdeni a társadalomban, illetve megélhetésük, munkájuk, a gondoskodás és az oktatás számukra elérhető körülményeikért harcolni, valamint a politikailag már aktív csoportoknak is szól.

A CLACA elvei közé tartozik az autonómia, a szolidaritás, az önrendelkezés, az egyenlőség, a közvetlen demokrácia és az antiautoritarizmus.

A CLACA Központ politikája antikapitalista, queer-feminista, antirasszista és tiszteletben tartja a környezetet és az állatokat. Szívesen látunk bárkit, aki tiszteletben tartja ezeket a politikákat, hogy részt vegyen és szerveződjön a közegünkben. A CLACA nem tolerálja a kiszákmányolást, a kirekesztést és az elnyomás mechanizmusainak újratelmesítésén alapuló viselkedésmódokat.

A CLACA az állammal, a politikai pártokkal, a magánvállalkozókkal és alapítványokkal szembeni függetlenség elve mentén működik.

A CLACA helyi kezdeményezéseknek szentelt tér, mely hidat is képez a hasonló indíttatású nemzetközi csoportok között. A CLACA a csatlakozó csoportok és támogatóinak függvényében változik.

A CLACA vállalja a kockázatokat. A CLACA nem hatékony és nem is alkalmazkodik jól.

- A CLACA-ról: <https://centrulclaca.wordpress.com/cine-suntem/>

Közel négy év elteltével a BA lezárta a lakhatási projektet, de a találkozók, megbeszélések, műhelytevékenységek, ebédek, filmvetítések és olvasóköri

20. <https://biblioteca-alternativa.noblogs.org/post/2013/12/18/biblioteca-se-redeschide-la-claca-incepand-de-joi-19-12-2013/>

21. <https://centrulclaca.wordpress.com/>

továbbra is folytatódtak a CLACA-ban. Új emberek és csoportok csatlakoztak hozzájuk, köztük a *Gazeta de Artă Politică*²² (GAP) és a Rhythms of Resistance (RoR).

A RoR mozgalom 2000-ben jött létre Londonban, válaszul a Reclaim The Streets (RTS) elleni rendőri fellépésre. Egy bizonyos fajta nyilvános tiltakozáson és aktivizmuson alapszik, mely „taktikai frivolság-

gal” lép fel, dobok és más hangszerek használatával, utcai szambával, karneváli légkörrel, tündérekkel és bohócokkal. E meglepetésekkel, iróniával és élvezettel teli taktika célja a tiltakozások és közvetlen akciók radikális újradefiniálása feminista és queer szempontból. Valahol a pacifista víziók és a Fekete Blokk (Black Bloc) vagy az erőszakos konfrontációk elképzelései között található, mint libertárius megnyilvánulás. Ezért kapcsolódik a RoR a rózsaszín/ezüst blokkhoz az 1990-es és 2000-es évek globalizációellenes mozgalmában. A RoR „formációi” később több európai országban és Európán kívül is megjelentek, köztük Romániában, ahol először 2012-ben²³ Bukarestben, a GayPride-on tűntek fel. Később kialakultak a RoR Románia különböző új változatai.

Szintén a politikai elkötelezettségű kulturális-művészeti reprezentációk közé sorolható a *Gazeta de Artă Politică* (Politikai Művészetek Közlönye, GAP), az egyik leghosszabb életű kollektíva, amely 2021-ben is aktív. A GAP 2013-ban jelent meg független és önfinanszírozott baloldali kiadványként, amely negyedévente printben olvasható, és amely művészeti és aktivista projektek népszerűsítéséhez járul hozzá, vitákat, filmvetítéseket, olvasóköroket szervez és egyéb együttműködésekben vesz részt különböző társadalmi-politikai kezdeményezésekkel együtt.

22. <http://artapolitica.ro/>

23. <https://rorbucuresti.noblogs.org/post/2012/07/12/ciao-mondo/>

MANIFESZTUM

Minden művészet politikai.

A *Gazeta de Artă Politică* vitatja, elemzi és elősegíti a kulturális-művészeti megnyilvánulások legkülönbözőbb formáinak társadalmi-politikai dimenzióját.

A GAP kezdeményezi:

- a művészi alkotások politikai dimenziójának feltárását, akkor is, ha ez nincs előtérben;
- a nagy kulturális programok és az állampolitikák lehetséges hatásainak elemzését a kulturális területeken;
- az emancipációs tétellel rendelkező művészi megközelítések népszerűsítését és részvételt a kelet-európai baloldali politikai művészeti hálózatának konszolidálásában;

forradalmi diskurzus és művészeti gyakorlat kidolgozását helyi perspektívából;

Víziókat több baloldali perspektíva metszéspontjában építjük a művész szerepe és a kritikai írás kortárs lehetőségei körül.

– Manifesztum, a GAP webhelye: <http://artapolitica.ro/manifest/>

2015. február 2-án megalakult a *Dysnomia*²⁴ feminista olvasóköri, melynek egyik kezdeményezője egy régebbi *LadyFest/F.I.A.* tag volt. A *Dysnomia*

24. <https://dysnomiablog.wordpress.com/>